

کتابشناسی : ۲۰۵۷۴۹۴

فرماندهی پدافند هوایی نهاجا
در هشت سال دفاع مقدس
جلد اول

پدافند هوایی در بستر تاریخ

مرکز انتشارات راهبردی نهاجا

مؤلف: آیت الله محمود یمینی

پاییز ۱۳۹۸

سرشناسه

: سید محمود یمینی

عنوان و نام پدیدآورنده

: فرماندهی پدافند هوایی نهاجا در هشت سال دفاع مقدس، جلد اول:

پدافند هوایی در بستر تاریخ/ مؤلف سید محمود یمینی

مشخصات نشر

: تهران ارتش جمهوری اسلامی ایران، نیروی هوایی، مرکز

انتشارات راهبردی نهاجا، ۱۳۹۸

مشخصات ظاهری

: ۲۱۵ ص، مصور، جدول، نمودار

شابک

: ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۸۹-۸۲-۵

شابک دوره

: ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۸۹-۸۳-۲

موضوع

: تهران ارتش جمهوری اسلامی ایران، نیروی هوایی،

شناسه افزودن

مرکز انتشارات راهبردی نهاجا، ۱۳۹۸

تألیف: سید محمود یمینی

همکاران: محمود خورند، علی سلمی، ستم، علی ضیاء، محمد شبروی، عین‌الله افروز

ویرایش تخصصی: بهروز سماواتیان، سید حسین زهرایی

ویرایش فنی: حسین صفری ابهری

طراحی جلد و صفحه‌آرایی: سید حسین زهرایی، حسین صفری ابهری

مدیریت چاپ و نشر: محمد امامی، علیرضا سمواتی

امور پشتیبانی: حسین بحرپیمانی

امور رایانه و تایپ: جعفر احمدپور، مهران غلامیان

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۴۶۰۰۰۰ ریال

نشانی: خیابان پیروزی، ستاد نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران، (دفتر پژوهش‌های علمی و مطالعات راهبردی

نهاجا) تلفن: ۳۵۷۴۳۱۵۹-۴۰-۳۳۳۳۴۰۴-۳۵۷۴۳۱۲-۳۵۷۴۳۱۲ کد پستی ۱۷۶۵۳۴۲۴۳۱

نوبت چاپ: اول

حق چاپ و نشر محفوظ است



۱	فصل اول چگونگی ایجاد پدافند هوایی در کشور.....
۳	۱- روند شکل گیری پدافند هوایی در ارتش.....
۳	الف- پدافند هوایی در نیروی زمینی ارتش.....
۶	ب- تشکیل فرماندهی پدافند هوایی در نیروی هوایی.....
۹	پ- ساختار سازمانی فرماندهی پدافند هوایی قبل از پیروزی انقلاب اسلامی.....
۲۱	ت- تغییرات ساختاری فرماندهی پدافند هوایی نه‌جا بعد از پیروزی انقلاب اسلامی.....
۲۵	ث- هواپیما نخستین عنصر دفاع آسمان کشور.....
۲۷	۲- فرماندهان پدافند هوایی.....
۲۷	الف- اولین فرمانده پدافند هوایی: سرلشکر ذوالقادر بن علی.....
۲۸	ب- دومین فرمانده پدافند هوایی: سپهبد فنی محمد علی اسفندیاری.....
۲۹	پ- سومین فرمانده پدافند هوایی: سپهبد خلبان امیر کامیار پور.....
۳۰	ت- چهارمین فرمانده پدافند هوایی: سپهبد خلبان سید سعید محمد.....
۳۱	ث- پنجمین فرمانده پدافند هوایی: سرهنگ کنترلر شکاری ابوالفتح یحیی.....
۳۲	ج- ششمین فرمانده پدافند هوایی: سرهنگ فرماندهی و کنترل ارسلان پور ارسلان.....
۳۳	چ- هفتمین فرمانده پدافند هوایی: سرتیپ دوم کنترلر شکاری ناصر اسکندر افشار.....
۳۴	ح- هشتمین فرمانده پدافند هوایی: سرلشگر خلبان شهید محمود خضرائی.....
۳۶	خ- نهمین فرمانده پدافند هوایی: سرتیپ ستاد سید محمود یمینی.....
۳۸	د- دهمین فرمانده پدافند هوایی: سرتیپ ستاد براتعلی غلامی.....
۴۰	دوازدهمین فرمانده پدافند هوایی: سرتیپ دکتر احمد صادق نژاد.....
۴۱	ر- دوازدهمین فرمانده پدافند هوایی: سرتیپ ۲ دکتر احمد شاه‌رخی.....

- ۴۲- سیزدهمین فرمانده پدافند هوایی: سرتیپ ستاد قادر رحیم زاده.....
- ۴۳- چهاردهمین فرمانده پدافند هوایی: سرتیپ ۲ ستاد جعفر خادمی.....
- ۴۴- پانزدهمین فرمانده پدافند هوایی: سرتیپ ۲ ستاد محمد اسماعیل رستمی.....
- ۴۵- فصل دوم نقش فرماندهی پدافند هوایی در پیروزی انقلاب.....
- ۴۷- کلیات.....
- ۵۸- ۱- اخراج مستشاران و متخصصین خارجی.....
- ۵۹- ۲- تشکیل شوراها.....
- ۶۱- الف- هدف از تشکیل شوراها.....
- ۶۱- ب- نحوه تشکیل و انحلال شوراها.....
- ۶۲- ۴- تشکیل انجمن های ازمی.....
- ۶۲- الف- هدف از تشکیل انجمن های اسلامی.....
- ۶۳- ب- وظایف انجمن های اسلامی.....
- ۶۳- پ- انحلال انجمن های اسلامی.....
- ۶۴- ۵- تشکیل گروه های ضربت.....
- ۶۵- ۶- جهاد سازندگی.....
- ۶۵- ۷- مرکز جهاد خودکفایی.....
- ۶۶- ۸- وضعیت عمومی فرماندهی پدافند هوایی بعد از پیروزی انقلاب.....
- ۶۶- الف- وضعیت فرماندهان و مسئولین.....
- ۶۷- ب- وضعیت پرسنلی و انضباطی.....
- ۷۱- پ- تعدیل کارکنان.....
- ۷۳- ت- تجدیدنظر در تعدیل کارکنان.....
- ۷۵- ث- وضعیت نگهداری.....
- ۷۵- ج- وضعیت آمادگی عملیاتی.....
- ۷۶- چ- وضعیت حفاظت فیزیکی یگان ها.....
- ۷۷- ح- وضعیت نظارت و بازرسی.....

- خ- وضعیت پشتیبانی از یگان‌های محروم ۷۸
- ۹- اقدامات عملیاتی فرماندهی پدافند هوایی بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ۷۹
- فصل سوم شناخت فرماندهی پدافند هوایی ۸۳
- ۱- تعریف پدافند هوایی ۸۵
- الف- پدافند هوایی عامل ۸۵
- ب- پدافند غیرعامل ۸۵
- ۲- مأموریت فرماندهی پدافند هوایی ۸۵
- الف- نخستین مصوبه مأموریت فرماندهی پدافند هوایی ۸۶
- ب- مأموریت گروه توپخانه پدافند زمین به هوا ۸۷
- پ- مأموریت فرماندهی پدافند زمین به هوا ۸۷
- پ- مأموریت فرماندهی پدافند هوایی مصوبه ۱۳۵۵/۱۰/۰۶ ۸۸
- ت- مأموریت فرماندهی نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران مصوبه ۱۳۶۶/۰۷/۰۷ ۸۹
- ث- مأموریت فرماندهی نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران مصوبه ۱۳۶۹/۰۳/۲۳ ۸۹
- ۳- وظایف عملیاتی فرماندهی پدافند هوایی ۹۰
- الف- کشف ۹۰
- ب- شناسایی یا طبقه‌بندی ۹۲
- پ- ره‌گیری ۹۴
- ت- درگیری ۹۴
- ث- روند عملیاتی: ۹۴
- ۴- آموزش عملیاتی در فرماندهی پدافند هوایی ۹۵
- ۵- حفظ آمادگی عملیاتی و ارتقاء توان رزمی ۹۶
- الف- شرکت در رزمایش‌ها ۹۶
- ب- تمرینات آموزشی ویژه فرماندهی پدافند هوایی ۹۷
- پ- ارزیابی هفتگی وضعیت عملیاتی سامانه‌های رادار و دستگاه‌های ارتباطی رادیو زمینی ۹۸
- ۶- شبکه فرماندهی و کنترل پدافند هوایی ۹۹

۴۶	الف - کلیات
۱۰۰	ب- عناصر شبکه فرماندهی و کنترل
۱۰۳	پ- مبانی مدیریت خطی در شبکه فرماندهی و کنترل پدافند هوایی
۱۰۴	ت - ساختار شبکه فرماندهی و کنترل پدافند هوایی
۱۰۶	۷- روش تعمیر و نگهداری در فرماندهی پدافند هوایی
۱۰۸	۸- استخدام و آموزش
۱۰۸	الف - تخصص های افسری
۱۰۹	ب- تخصص های - الی اجرایی (همافری)
۱۱۰	پ- تخصص های در - داری
۱۱۵	فصل چهارم تجهیزات ف - داری پدافند هوایی نهاجا
۱۱۷	۱- سامانه های راداری
۱۱۹	۲- سامانه های ارتباطی
۱۱۹	الف - سامانه ارتباطی نقطه به نقطه
۱۲۰	ب- سامانه ارتباطی زمین به هوا
۱۲۱	پ- سامانه ارتباطی سایت های موشکی و مواضع جنگ راه های پدافند زمین به هوا
۱۲۲	ت- سامانه ارتباطی شبکه دیده بانی بصری
۱۲۲	۳- هواپیماهای طرح پدافندی
۱۳۳	ب- سامانه موشکی هاگ
۱۴۳	پ- سامانه موشکی راپر
۱۴۹	ث- موشک دوش پرتابی سه ند - ۳
۱۵۱	۵- توپهای ضد هوایی
۱۵۱	الف- توپ ۳۵ میلی متری مجهز به رادار اورلیکن
۱۵۵	ب- توپ ۳۵ میلی متری مجهز به رادار اسکای گارد
۱۵۸	پ- توپ ضد هوایی ۲۳ میلی متری
۱۵۹	ت - توپ ضد هوایی ۱۴/۵ میلی متری

۶- تجهیزاتی که قبل از پیروزی انقلاب قرارداد خرید آن‌ها منعقد گردیده بود و پس از پیروزی

انقلاب از تحویل آن‌ها خودداری شد..... ۱۶۱

فصل پنجم پدافند غیر عامل..... ۱۶۳

۱- کلیات..... ۱۶۵

۲- اهداف پدافند غیر عامل..... ۱۶۸

۳- اصول پدافند غیر عامل..... ۱۶۸

الف- اختفاء..... ۱۶۹

ب- استتار..... ۱۷۰

پ- استسکام..... ۱۷۰

ت- ایجاد سازش ایمن و تمام سازی..... ۱۷۲

ث- پراکندگی..... ۱۷۲

ج- تفرقه..... ۱۷۳

چ- فریب و اختلال..... ۱۷۳

ح- مکان یابی..... ۱۷۳

خ- سامانه های ردیابی و اعلام خطر..... ۱۷۳

د- پناهگاه..... ۱۷۴

ذ- جان پناه..... ۱۷۴

ر- پدافند در مقابل حملات ویژه (شیمیایی، میکروبی، هسته ای)..... ۱۷۴

ز- آموزش و فرهنگ سازی..... ۱۷۵

۴- وضعیت پدافند غیر عامل در دوران قبل از شروع جنگ تحمیلی..... ۱۷۵

۵- تعریف مراکز حیاتی، حساس و مهم..... ۱۷۶

الف- مراکز حیاتی..... ۱۷۷

ب- مراکز حساس..... ۱۷۷

پ- مراکز مهم..... ۱۷۸

فصل ششم رویدادهای مهم قبل از شروع جنگ تحمیلی (۱۳۵۹/۰۶/۳۱)..... ۱۷۹

۱۸۱		تجاوزات هوایی عراق و افغانستان به مرزهای کشور قبل از شروع جنگ تحمیلی
۱۹۵		واقعه طبس
۱۹۵		مقدمه
۱۹۶		طراحی عملیات
۲۰۰		اجرای عملیات
۲۰۱		عقب‌نشینی
۲۰۲		نقاط ضعف پدافند هوایی در شرق کشور
۲۰۳		نخن پایانی
۲۰۴		مرفی مؤلف
۲۰۷		حتصارات
۲۱۹		اژه‌نامه

در جنگ جهانی اول (۱۹۱۸-۱۹۱۴)، هواپیما به خدمت ارتش‌های اروپایی و آمریکایی درآمد و از آن زمان تاکنون نقش تعیین‌کننده خود را به‌خوبی ایفا کرده است. تولید هواپیماهای جنگنده، اعم از آفندی و پدافندی به رقابت در ساخت این سلاح مخرب بین قدرت‌های بزرگ تبدیل شد. تلاش و رقابت علمی و صنعتی موجب تولید هواپیماهای نظامی با قدرت و توانایی شگفت‌انگیز از نظر سرعت، قدرت مانور، دقت در هدایت و کنترل آتش و تجهیز آن‌ها به وسایل الکترونیکی و ضدالکترونیکی و... شده است. در آمریکا تولید هواپیماهای جنگنده با فناوری پیشرفته از زمان ریاست جمهوری جان اف کندی شتاب بیشتری گرفت و منجر به ساخت هواپیماهایی نظیر اف-۴ گردید.

در ادامه این روند، پنتاگون میلیاردها دلار در جهت تکامل و تحقق طرح‌های مختلف هزینه کرده است و آن روند به‌طور مستمر و با شتاب هر چه بیشتر ادامه دارد و در آینده شاهد جنگنده‌هایی با توانایی برتری خواهیم بود.

اتحاد جماهیر شوروی سابق نیز به عنوان رقیب ابرقدرت آمریکا، به ساخت انواع هواپیماهای آفندی و پدافندی و سامانه‌های موشکی ضد هوایی قدرتمند مبادرت کرده و در این راه هزینه‌های بسیاری را متحمل گردیده است.

هریک از قدرت‌های بزرگ اقمار خود را نیز به انواع هواپیماها و تجهیزات آفندی و پدافندی مجهز کرده و صحنه سایر کشورها را در جهت کسب منافع خود به میدان مبارزه تبدیل کرده‌اند.

جنگ شش‌روزه اعراب و اسرائیل را می‌توان به‌عنوان یکی از میدان‌های مبارزه و مسابقه تسلیحاتی ابرقدرت‌ها مطرح نمود. در سحرگاه پنجم ژوئن ۱۹۶۷، هواپیماهای اسرائیلی بر فراز پایگاه‌های هوایی و فرودگاه‌های مصر، سوریه، اردن و عراق ظاهر شدند و تعداد بسیاری از هواپیماهای مصری، سوری، اردنی و عراقی را منهدم نمودند و ضمن ایجاد خسارت هنگفت مالی، شکست فاجعه‌آمیزی را بر اعراب تحمیل کردند.

در ایران پیشینه حملات هوایی به جنگ جهانی اول و حملات هواپیماهای روسی به گیلان (هم‌زمان با قیام جنگل) بازمی‌گردد و حدود ۲۲ سال بعد، یورش بی‌رحمانه

هواپیماها و نیروهای سطحی متفقین در جنگ جهانی دوم، در سحرگاه سوم شهریور ۱۳۲۰ به چندین شهر و تهران و ۳۹ سال بعد در ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ هجوم سبعانه هواپیماهای عراقی به مراکز حساس و حیاتی و ادامه جنگ به مدت هشت سال، ضمن ایجاد خسارت هنگفت و جبران‌ناپذیر، تجارب گران‌بهایی در راستای تشخیص مشکلات بزرگ و جدی در سامانه پدافند هوایی به ما آموخت.

خطر حملات هوایی، نیروهای مسلح کشورها را بر آن داشت تا جهت مقابله با حملات مذکور، جنگ‌افزارها و تشکیلات مناسب دفاع هوایی را فراهم نمایند.

تلاش برای تشکیل یگان‌های دفاع هوایی در ارتش ایران از سال ۱۳۱۲ با تشکیل دو آتشبار ضد یاره در نیروی زمینی آغاز گردید و با دریافت جنگ‌افزارهای مختلف و بر اساس شرایط سیاسی، اقتصادی کشور و شرایطی که کشورهای همسایه از نظر نظامی ایجاد می‌کردند، یگان‌های دفاع هوایی از نظر تشکیلات و تجهیزات دچار دگرگونی‌های فراوان گردیدند.

در سال ۱۳۳۶ تعدادی از افسران فنی نیروی هوایی جهت طی دوره آموزشی رادار به انگلستان اعزام و پس از بازگشت (در سال ۱۳۳۷)، با استقرار سامانه رادار متحرک خریداری شده از انگلیس در محوطه فرودگاه دوشان‌تپه، آموزشگاه رادار تأسیس و راه‌اندازی شد.

از این زمان دور جدیدی از فعالیت‌های نیروی هوایی برای توسعه و تکمیل سامانه پدافند هوایی آغاز شد. رشد و تقویت ارتش عراق، به‌ویژه نیروی هوایی آن و بالا گرفتن اختلافات مرزی بین دو کشور (در مورد اروندرود) لزوم تقویت پدافند هوایی را تشدید نمود.

با توسعه نیروی هوایی، به‌ویژه در سال‌های دهه ۱۳۴۰ و خرید هواپیماهای پیشرفته جنگی و رادارهای ثابت و متحرک و تشکیل پایگاه‌های هوایی و ایستگاه‌های رادار در نقاط مختلف، به‌ویژه در غرب کشور و آسیب‌پذیری آن‌ها در مقابل حملات هوایی، ضرورت تقویت پدافند هوایی شدت یافت.

در اردیبهشت ۱۳۴۸ اختلافات ایران و عراق در مورد چگونگی استفاده از ارونرد به اوج خود رسید و خطر حمله هوایی به پایگاه‌ها و ایستگاه‌های رادار غرب کشور شدت یافت، لذا تعدادی توپ ۲۳ میلی‌متری در اطراف پایگاه‌ها و ایستگاه‌های رادار گسترش داده شد و تا سال ۱۳۵۰ با گسترش سامانه‌های موشکی راپیر و توپ‌های ۳۵ میلی‌متری مجهز به رادار اورلیکن، دفاع هوایی از مناطق مذکور تقویت گردید و از سال ۱۳۵۴ با ورود سامانه‌های موشکی هاگ، پدافند هوایی ارتفاع متوسط اکثر پایگاه‌ها و مناطق مورد تهدید نیز، تأمین شد.

به منظور آشنایی خوانندگان محترم، این کتاب با عنوان پدافند هوایی در بستر تاریخ در شش فصل، شرح زیر تدوین گردیده است:

در فصل اول، چگونگی ایجاد پدافند هوایی در کشور و روند شکل‌گیری آن در ارتش و جابه‌جایی سازمان آن، نیروی زمینی و نیروی هوایی و تغییرات ساختار سازمانی و ساختار شبکه فرماندهی و کنترل پدافند هوایی از سال ۱۳۴۷ و معرفی ۱۵ فرمانده پدافند هوایی از سال ۱۳۳۸ تا آخرین فرمانده (قبل از انتزاع از نهجا) که تا تاریخ ۱۳۸۹/۰۲/۰۱ مسئولیت فرماندهی پدافند هوایی را به عهده داشته‌اند، بیان گردیده است.

در فصل دوم با عنوان نقش فرماندهی پدافند هوایی در پیروزی انقلاب، کلیاتی در مورد حوادث اتفاق افتاده در دوران انقلاب، چگونگی تشکیل شوراهای انجمن‌های اسلامی، گروه‌های ضربت، جهاد سازندگی و جهاد خودکفای و خدمات آن‌ها و وضعیت عمومی فرماندهی پدافند هوایی، تعدیل کارکنان و تأثیر آن در نحوه اداره امور پدافند هوایی و ... تشریح گردیده است.

در فصل سوم، با عنوان شناخت فرماندهی پدافند هوایی، تعریف پدافند هوایی، مأموریت پدافند هوایی، وظایف عملیاتی پدافند هوایی، روند عملیاتی و اقداماتی که قبل از پیروزی انقلاب اسلامی جهت حفظ آمادگی عملیاتی و ارتقاء توان رزمی انجام می‌شد، شبکه فرماندهی و کنترل پدافند هوایی و ساختار آن، نظام مدیریت تعمیر و نگهداری در فرماندهی پدافند هوایی و چگونگی استخدام و آموزش تخصص‌های ویژه پدافند هوایی بیان گردیده است.